

E 125

.V5 V567

FT MEADE
GenColl

FAC-SIMILE

OF THE

“Dutch Vesputius.”

BEING THE CELEBRATED LETTER OF

Americus Vesputius to Laurentius de Medicis.

DESCRIBING HIS

THIRD VOYAGE TO AMERICA, IN THE YEAR 1501, FOR THE KING OF
PORTUGAL.

Translated from the Italian into Latin, and from Latin into Dutch.

FROM THE UNIQUE COPY PRINTED AT ANTWERP, 1506-1510, IN THE POSSESSION OF

John Carter Brown,

OF PROVIDENCE.

Twenty-five Copies printed for Private Distribution.

PROVIDENCE, 1874.

E125
757567

[Faint, illegible text]

PRESENTED TO

Dr.
4-5-1900

No.

PROVIDENCE,

Preface.

 HIS Dutch translation of the famous letter of AMERICUS VESPUCIUS to LAURENTIO DE MEDICIS, describing his third voyage to America, in the year 1501, was procured by its present owner in 1871, of Mr. Frederic Muller, the well-known bookseller of Amsterdam; and being the only copy known, may, for the present, at least, be called unique.

Mr. Muller states that it came from an insignificant library, sold the year previous at Antwerp, and was bound up with three other pieces, all printed there during the first ten years of the XVIth century. The tract bears no date, but there is little doubt that it was printed between the years 1505 and 1509, the period when all the separate editions of Vespucci were published. It is one of the first productions of the famous printer, Jan van Doesborgh, of Antwerp, whose publications were principally romances of chivalry, voyages and travels, and curious books of a popular character, all illustrated with rude wood cuts, similar to the pamphlets of a sensational character of the present day.

In the *Bibliotheca Grenvilliana*, p. 23, and in HARRISSE'S *Bibliotheca Americæna Vetustissima*, No. 116, is mentioned a tract of twenty-four leaves from the press of *John of Doesborowe*, without date. Its title is "Of newe landes and people found by the messengers of the Kinge of Portugale named Emanuel. Of the x divers nacyons crystened," etc. The first two pages relate

to Brazil, with a wood cut representing the natives, while other singular cuts are found throughout the book. Both Mr. Harrisse and the Grenville catalogue say that it is believed to be the first printed book in the English language which contains any notice of America. Doesborowe, or Doesborch, printed at Antwerp from 1502 to 1525.

Like the other editions of the letter of Vespuccius, as well as of the famous letter of Columbus, this Dutch version has no separate title page. It begins—

“Of the new world or landscape, newly found for the illustrious King of Portugal by the best pilot or mariner of the world.”

Beneath the wood cut on the first page is—

“Laurentius, good friend, in the past days, I, Albericus, have written to you of my return.”

At the end—

“All the foregoing is translated and brought over from the Italian into Latin, and from the Latin into Dutch, that men may know and understand what great wonders are daily found.” . . . .

“Printed at Antwerp, at the iron balance, by Jan van Doesborch.”

From the interest now felt in all that relates to Columbus and Vespuccius, and the desire of book collectors to see and possess the early publications relating to these distinguished navigators, the owner of this copy of the Dutch version of the letter of Vespuccius has had twenty-five copies taken in *fac-simile*, for private distribution.

PROVIDENCE, R. I., 1874.

Van der nieuwer werelt oft landtschap
 nieuwelinc gheuōdē vādē doerluch
 tighē con. vā Portingael door dē
 alder bestē pploet ofte ; ee kender d' werelt

Hoe nope meester oft astronim? bescreuē heeft dat
 daer een lādt was bewoēt vā mēschē ofte beesten.

In Murēti goede vriēt In voorleedē daghē heb ic
 Alberic? v gescreuē vā mī wedercōst als vā
 dē nieuwē lādt scappē die w p met groter cost en sou
 ghē en door dat gebodt des ald' doerluchtichstē conis
 Con. vā Portugal heb bē gesocht en geuondē Welc
 lādt met recht men noemē mach die nieuw' werelt
 Vā welckē lande ons ouders oft meesters n; en

hebbē ghescreuē noch ghewetē . en̄ al dē ghenē dyē
 dit hoorē sullē salt seer nieuw zyn . En̄ dit es teghē die o
 piniē d'oud' meesters en̄ philozophē wāt d'meste de
 le vā hē segghē d; ouer d'pelinie equinoctialis biden
 meridiē en̄ middach gheē ertrijck en̄ is maer dattet
 al metter see oūvloetē is en̄ heetēt dat arlārich meer
 zūsepde zōmpghe dattereen aertijck is nochtā seg
 ghē si datmēt n; bewōnē en̄ mach noch vā mēschē
 noch vā beestē . En̄ dese oppniē d' meesters heb ic nu
 al geheel valsch en̄ gbelogghē gheuōdē Wāt ic nu be
 zondē hebbe in dat supdē een schoō lādē bewoēt m;

meer volcs en̄ beestē
 dā in desen allē onzē
 lande als in Europē
 i Altiē . en̄ in Afrijckē .
 En̄ in dit landt es die
 lucht veter getēpert
 en̄ soeter dāt in eeny
 ghē vā oſen lādē de
 wi kēnen als ic hper
 na cortelick bescriuē
 sal met meer and' d'inghē
 die ic in dese nieu
 we werelt ghelēpē en̄
 gehoort heb vādē pū
 cipaelstē die werdich
 zyn om scriuen

Cap. ij.

Hoe die ordinācie vā
 onzē seplen was .

Indē iare dē herē als mīc screef **M. CCCC.**
en een dē perstē dach vā **Mexico** zū wi wt ge
rept m; iij. sepe vād hooftadt **Colimpo** doer dz ghe
boudt dē coñs vē vā **Portugael.** om te soekē nieuwe
lāden en prouiciē seplēde sond ophoudē .xx. maendē
lāc it supdē. en die ordinācie vā onzē seplē was aldē.
Wi seplōc perst doer die eplādē voorthts genōct de
fortunate insule. diemē nu noemet dpe grote insulē
vā **Canariē** en si zū indē derde climaet bi dat westē.
ofte nedgāc. En daer na quamē wi in d; grote meer
bi dat lādē vā **Affricē.** En daer na seplōc wi een deel
van **Ethiopia** of moeren landt tot aen dat voirghe
buricht der moeren tot aen een landt dat wy noemē
Cape Verde Ende dat lantschap is geheete **Mam
dinga.** riiij. graden onder torrida zona vanden equi
noctial linien theghē midnacht. ende dat wordē be
weent vanden swarten lieben. Ende vandaert tot
ten niemen landē dat wy wonden. waren omtrent
vii. hondert milen hoe wel dat wy meenden dat wy
gheseplē hadden gheweest meer dan dupsent acht
hondert milen want wi verdeelt seplden int wile op
gods auenture ende niemant vā den seplēden en
wist op vijshōdert milē na waer dat wi warē Doē
vondē wi die waerh; doer die instrumētē der astro
nomien als doer dat **Astrolabium** en **quadrans** die
hemelsche tekenen waer dat wi waren
En ic bewees hē allē die const vā seplē sond dpe carte
der see. Ende daer ghingen wy ons vernieuwē en
woipē wt dse ācherē en haeldē daer spijle en vitalie
ende alle dat ons in onsen sepen noordrufrich was

En doe toghē wi op onse seplē en vore door die wile-
 ste zee reghē dē polū antarcticū mettē oostnoortcoostē
 wint gheuepget na dat westē dair wi grote wondli-
 kē last haddē. En daer seplde wi eer wi lādē saghen
 ij. maendē en ij. daghē. En vā. lxvij. daghē die wy
 veruolgedē seplde/so haddē wi xliij. daghē met dō-
 der en blixē. die so dōcker warē dz wy die sonne indē
 daghe/noch bi nachte die claerheyt des hemels sien
 en mocheē/daer wi so grote last ledē dat wi ons leuē
 al verlorē gauē. ¶ En in dit grote perikel so heuet
 god belieft ons te wisen die nieuwe lādēscappē en o-
 bekende werelt En als wi dit landē saghē zū wi seer
 vbljdt gheweest gode dāckende ¶ Dē seuensten
 dach vā oostmaēt int iaer M. v. hondt en eē. hebbē
 wi wtgheworpē ons anchorē bidē ouer dē nieuwer
 lādē en hebbē god gheloost m; een lūghende misse
 ¶ En wi bekēdē ooc wel dattet gheē eplādē en was
 maer eē grootlāt/vol vā veel iuwōds Wāt dair es eē
 ontallic volck/en vol vā wildē beestē opemē in ofen
 landē ooc vint. ¶ En veel andē dinghē hebbē wi ghe-
 uōdē de wi noyt ghesiē en hebbē vā welckē te lanck
 ware te scrinē Die almachtige god otferrnde hem
 ouer ons wāt doe wi dat lādē vōdē haddē wi gheen
 water noch hout so dat wy niet lange in die zee had-
 dē moghē leuē. Hier om moet hi eere glorie en dāck-
 baerheyt hebbē inder eewicheyt Amē D; ij. Ca.

Hoe si vord seplde als si dz lādē vōdē haddē

Als dā namē wy raet en seplden lācs dē ouer
 vā desen lande oostwaert maer altoos hieldē
 wi tghelichte vādē lādē. daer wi so lāghe seplde dat
 wi op eenē hoock quamē daer dat ouer cromdē tot

dē supdē en̄ dz was vā daer wi p̄st lādē tot diē hoec
 iij. C. milē. en̄ quamē dicwil te lāde daer wi vriēdelic
 otfangē warē en̄ sprakē mettē liedē als ghy na sulc
 hoorē. En̄ dien hoec nā sinē keer en̄ oḡanc na dz sup
 dē En̄ wi oudroegē dz wi dē hoec voorbi soudē seplē
 op dz wi ooc soudē v̄loekē wat i diē lāde wezē moche
 Si dz twede lāt seildē wi ocrēt vi. C. milē En̄ dicwil
 ghigē wite lāde en̄ sprakē m; hē liedē en̄ woēdē bp
 hē dicwil xv. oft xx. dagē als ghi noch v̄staē sult. En̄
 wat ic daer gesiē heb sal ic v̄tellē. vā die nature dier
 liedē / vā haer vriēdelich; / vā die vruchtbaerh; ds lā
 des / vā die getēperth; d̄ lucht. vā de ghestelkenis ds
 hemels . vā die sterrē die stille staē in dē achtē spere

¶ Vanden volcke des landts en vā haer
manieren. Dat vierde Cap.

Biden verste so hebbē wy i die lande gheuōdē
also grote meniche vā volck dat mēsen; tellē
en soude moghē (Als nē leest i Apoc. 10.) Alle die volc
vō ghaē al naect sond cledē tū mā oft wyl noch ū en
bedeckē gheē plaetse vā harē lichaē. maer ghaē als
si geborē zj vā haerd moed tot d door toe. En si heb
bē grote lichamē viercāt en wel ghestelt. En haer
verwe is ghestelt na rode verwe. en mid dūct datter
cōt wāt si naect ghaē en dat se die sonne vbarret En
si hebbē ooc veel haers opt hooft en dz is swart Dp
zj ooc seer licht ic ghaē in spelē. en hebbē een schoon
wiētelic aēsicht maer si vderuēse en mismaeken hē
seluē. wāt si snidē grote gatē in haer wāghē. lippen
noezē en i haer oze. En d gatē makē si veel en groot
wāt ic hebber ghesiē de in haer aensicht alleē haddē
vij. gatē en elck gat was so groot dat mer eē pumpe
in had moghē stekē. En in dese gatē draghē si groe
ne steenē. oft cristalinē / oft albastē / oft marmore / oft
stoppēse n; enighē anderē dighē cōstelic ghemaect
na haerd wisen. En schinē bat te ghelike eē wāghe
bozē. wāt si hebbē alleē in haer wāghē en lippe vij.
steenē waer of die zōmighe zj lāt een half palm. En
ic heb dic wil na mū goerdūckē ouerlept dz dese .vij.
steē weel swaer zj vā g; ewichte xvi. vncē behaluen
dat se indē oze draghē daer si in. gatē in hebbē .. En
zōmighe vā hē draghē ooc steenē in ringē. en al die is
alleē die maniere d mānen. wāt die vrouwē en door
snidē haer aēsicht n; maer alleen haer ooren

En daer is noch een leelike ende scandelike maniere
te dopen per menschelick en is. Want die vrouwen
seer heet ende onsuuer van naturen sijn soe makers
sy midts haerder consten met infectie oft bittē der
fenijnder beesten sommighe mannen haer manne
lichept seer swellen groot ende dic so dat sommighe
dat verliesen als sy daer tegē gheē remedie en doen
so vallet hem af en werden manneloos. Ende dees
vrouwen en doen dyt niet tot meninghen dat sy
die mannen souden vdaruē. maer om hat te volbrē
ghen haer heete nature. en te blusschē. En si hebbē
gheē derley laken noch mullē. noch linnē. noch lijde
laken. Want hem des niet van noode en is

Dyt volck en heeft ooc gheen eygghen goet maer sy
ghebruykent al int ghemeyn. Sy leuen onder
malcanderen sonder coninc oft here wāt een yeghe
gelic is zins selfs heer. En trouwē so veel vrouwē als
si willē. en dese trouwe vlatēse als si willē want dye
soen bekent zyn moed. die broeder zyn suster. die vader
zyn dochter. En die malcaderē verst gemoetē die bekent
nē malcaderē. sond eenighe ordinantie ofte onder
schept te houden. En voert meer si en hebben geenē
tēpel ofte kercke. noch wet noch eewe om na te leuē
en si en hebbē ooc gheē afgodē. Maer si leuē al na d
nacuerē en soekē meer dye genuetheit dē vleysch dā
enighe goede manierē vā constē oft wetēheyt. Sy
en hebbē ondhē liedē geē comēscap noch cooplidē.

Hoe dit volck malcaderē doodet indē stri
de mettē hārboghē. om dat si die v
wōnē en dodē soudē etc

Die volck vā desen lādepartijē en̄ orloghē on̄
 malcāderē son̄ eenighe ordinācie oft wjshz
 vā strjndē Wāt die oude liedē brēghē die iōghers m;
 harē woordē te doē dat si begheerē en̄ v̄weckēse tot
 stridē en̄ vechtē soe dat se malcāderē dootslaē sonder
 barmhertichz om die doodē tetē En̄ die daer gheuā
 ghē wordē bewarē si n; om dat leuē te houdē maer
 alst hē noot is en̄ die doodē ghegetē ;ij dat sise dā oot
 doodē en̄ eetenlē/wāt mēschē vleysch tetē es hē een
 spise En̄ om bat te ghelouen so is daer ghesien d; de
 vad heeft ghetē ;ij kinderē en̄ ;ij wjlf En̄ ic heb selue
 eenē mēsche ghekēt en̄ ghelprokē diemē sepdē ; hi
 meer dā vā iij. C. mēschē ghegetē hadde . En̄ ic ben
 oot gheweest xvij. daghē lāck in een stadt daer ic in

die hupzē sach hangē mēlic velsch geloutē aēdē
balchē alsinē hier doct dz verkē vlesch En hē lie-
dē vnoūt seer dz wi oīe viāden nzen eētē en vā ha-
rē vlesch nzen leuē. wāt dz seer goet en suet van
samke is En wi hebbē os beste daerin gedaē en
hebbēse seer vmaēt dz si doch latē mildē die oīma-
nierlike secdē en si hebbē os geloof dz sīt doē sou-
dē En die vrouwē (al iuse seer heet oīcuplich en oec-
naect gaē) iū suuer en reyn vā hūe. En cōmige
mochtē wanē oī dāse vleyschich iū dāse oīgesca-
pē iū maer des schijte haer vrouwelijc te mindere
en is meer bedect ¶ Hier docht os groot wond dz
dne vrouwē al haddē si oock kind gehad si en had-
dē geē flappe hāgēde burstē noch rupturē noch
and gebrec sondē enich ondscheyt vādē maechdē
maer in allē plaetē des lichaē iū si al geheeldē
maechdē gelijk dat ic achterlaet te scrīuē om eer-
baerheyt En als dese vrouwē mochtē bi os her-
sten volck cōmē achter sertenē alle vrouwelijke
scamelheyt maer volbrachtē haer wellustē met
ten onsen daer si kondē en mochtē En dpt volck
leeft ghemeynlich hondert. ende vīftich iarē. en
seldē werdē si sieck. Al ist dat si somtijts sieck wer-
den dan helpen si hē seluen tot gheloucheyt met
crupden ende wortelen der boomen Die lucht is
daer seer wel ghetempert en is seer bequaem en
geet Alsoe ic verstaen hebbe so en es daer nēmer
enige siecte noch pestilencie noch corse. noch hit-
te. noch and plaghē der siecten die wy dicwil met
ons hebbē door gods ordinācie en infectie dī lucht

En ware ooc dat si gheweldelijc stormen ofe dooc
gheslaghē worden so leuen sy seer langhē tijt en
menighe iaren en ic overdencke dat dit die oorla
ke es wāt die ruyde wint waper daer den meestē
tijt vandē iare die harer naturen seer bequaem
is als ons contrarp is die noorde wint. Dit volck
is nerstich om visschen en dz meer is seer vol
van menegerlep gheslachten d' visschen En hier
om sijn si al visschers want daer sijn veel bosschē
vol wild beesten van leuwen beerē en meer and
maer wāt si naert zj en n; en hebbē daer si hē me
de bewachtē moghē soe en dorwē si hē teghen de
wildē beestē n; settē om die te vāghē Dit is d' pri
cipaelste dz ic daer i dē lāde gesiē en gehoort hebbe
Wā die vruchtbaerheyt d' lants Cappit. vi
Dat aertrijc vā diē lādē is seer vruchtbaer
en genoegelic m; veel bargē en dalē. en
seer veel riuieren die daer dz landt vocht maken
en vruchtbaer Daer sijn ooc veel grote bosscagiē
die soe dicht sijn dat mē daer nauwe doer gaen en
mach en vol vā aldley wilde beestē Daer wassen
ooc die grote boomē iō d' plātē ofe potē die seer suē
te vruchtē voort brēgē en zj seer nut en orberlijc
harē lichaemē Daer zj ooc vruchtē die hē quaet
en contrarie zj. En daer en zj geē vruchtē die dē
onze gelic zj Daer wasschē ooc ontallike veel cru
dē en wortelē wt dē welckē si makē goet broet en
seer goede and' spijse Si hebbē ooc menigerlep sa
dē ofe coren alre samen onghelijc den onze Daer
en is gheendley metal van alleē goudt daer of is

dat landt seer oueruloedich vel al ist dat wi gheē
 met os brachtē doē wi ouer quamē En die inwō
 dars des landts hebben ons ghelept / dat in dat
 middel ds lāts is eē grote menichte vā goude en
 m; hē ist vā clepnd werdē en ōgheacht En ooc is
 daer oueruloedich; vā perlē. Om mi te scriuē vā
 dē beestē ds lāts dat ware veel te lanc En die ge
 steltēnis vādē Papegavē en and voghelē en sou
 demē n; moghē schilderē noch bescriuē En ic ge
 loue dz dye meester Plini? dz dupsenste deel n; be
 screuē heeft Die bomē die daer wassē n; goet vā
 roelie en gheuē vā hē enighe gū mē oft olie oft ad
 liquore En waert dunne bekēde die crachtē en na
 tuere vādē bomē si soudē seer ghesont n; tottē ge
 bruyck d mēscē En de lucht als ic voorscreuē heb
 is seer wel getēpert soe dat eē conde winē en is
 noch geē heetē; zōmer wāt het leedt ic suadē En die
 hemel en die lucht is tmeestē deel vādē iaer schoō
 en claer en; zōd eenige volckē Die reegē va it sach
 telic ned en dz duert iij oft iij huerē en dā gaet dē
 reegē wech gelick stof reegē. Dē hemel is daer v
 tiert m; schone sterrē en and figurē en tekenē vā
 welkē ic geliē hebber. sterrē so schoō als die ster
 rē vā Ven? en Jupit. Darr es ooc eē figuer gehe
 tē alb? Canop? en alle cōc int middel ds hemels
 te staen so iste gestelt als dese nauoghē dz figuer

	*	SSSS		*	*	*
Canopus..*		SSSSSS				
albus.	*	SSSS				
		SS				

Hier beschrijft hi hoe dyc zyn dde reyse is Cap. ix.

Hier heb ic beschreue die merkelijckste stue-
ke die ic gesien hebbe in der laetster reyse
die ic noemde de derde dach. wac dic ij. and daghe
ware ij. and reysen die wy volbrachte door dz ge-
bot des aldoemogheste con. van Spaenghe na dat
Beste. daer ic wondlyke dinghe ghesien en ghe-
merct hebbe En wat ic dagelijcx sach heb ic corte-
lichgheteken en overlopen op dat waneer ic tye
soude moghe hebbe bisond beschreue mochte die
woblich; d werelt en soude heete Cosmographia
dat is dpe beschryuige d werelt op dat my memo-
rie bi ons nacomelighē soude moggē bliuen En
op dzme kennē mach dz onbegripelic werck d
almoegende gods dwelc o sen oude meesters o be-
ker was. en os bekēt sy biddiedē god tierē god
dz hy door zyn grote gracie my leue v lengē en spa-
ren wil my salich; myn sielē dz ic mach comē tot
bester dispositie en ordinacie dz ic voor my ghe-
nomē hebbe En die twee and reyse houdt ic bi mi
tot dz dpe ald edelste con die scrijē wed gegheue
heeft vader derder reyse dā so wil ic my rustē en
wed te minē lande reyse op dat ic dit te samē ver-
gaderē en zomierē mach bi de geleerde en vrede
Cap. x. Hoedese pploet te vierde noch reyse wil
mette ij. scyē hier i hollāt gemaect spaert hē god

Dor heb ic i mi genomē hoe dz ic die vierde
reysē oft dach volbrēgē sal En tot d reyse
zyn my gelocht en toegeseyt twee grote scyē mi ha-
rē armeyē wapenē en buschyē d te soekē nieuwe

lāde omtrēt dē supdē vā bespdē nadē oostē met
noort weestē wīde. In welcher reyse ic dēcke veel
dīghē te volbrēghē ter eere gods en orberh; des
lāts en een eer mīnd outh; . mair nu en ūbepe ic
ands niet dā dē orlof en cōsent vā desen dozuluch
righē cōn. Nu moet god latē volbrēghē datter
beste is En wat hier af geschiet sal ic v doē werē.

Al dit vōf is ghetrāslateert en ouerghestelt
wt dat ptaliaensch in latī . en voordt wtē
latīne in duptscher spraken . op dat die mēschen
weten moghē en ūstaen wat grooter wonderlic
hedē daghelic gheuondē werdē . en op dat hē lie
dē haer ūmetelheyt en stourheyt mach wat ūne
dert werden die den hemelen gods moghēcheyt
willen ondersoeken . en de meer willen ūstaen dā
hē toebehoort . want also lāghe als die werelt ge
staen heeft en heeft mē niet cōnen gheweten ope
grootheyt der aerden en der dinghen ope op der
aerden sijn.

Shepienc Thantwerpen . an
Opseren maghe . Bi
Jā vā Doelberch

Ceelo descendit vbum quod
gnotheshpauon

WERT
BOOKBINDING
Grantville, Pa.
May-June 1988
We're Quality Bound

LIBRARY OF CONGRESS

0 011 250 705 A